

Јоцишњак бр. 13

Удружења грађана
"Баштина и будућност-
АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

Велика Госпојина
Аранђеловац 2014.

Јоцишњак бр. 13

Удружења ћрађана
"Баштина и будућност-
АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

Велика Госпојина
Аранђеловац 2014.

Ђоцишњак бр. 13

Издавач:

Удружење грађана
"Баштина и будућност - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

За издавача:

Хаџи Миодраг Бошковић

Уредник:

Иван Златковић

Фотографије:

Милан Илић
Небојша Радовановић

Графичка обрада:

Милан Илић

Штампа:

"Загорац" Аранђеловац

Тираж:

300 примерака

Велика Госпојина

Аранђеловац 2014.

Предња корица:

Хотел "Старо здање"

С А Д Р Ж А Ј :

стр.

---

1. Повеља	1
2. Извештај о раду дванаесте Скупштине Удружења	3
3. Извештај о раду Удружења 2013/2014. год.	6
4. Предлог плана рада Удружења за 2014/2015. год.	7
5. Проблем у вези с просторијама Удружења	9
6. "Шумадијска кривулja" (Активности у 2014. години)	10
7. Са састанка Одбора за реализацију пројекта "Шумадијска кривулja"	11
8. Обновљен сантрач	13
9. Градски сат у Аранђеловцу	15
10. Културне активности Удружења	17
11. "Златна сова" у Аранђеловцу	19
12. Вече афоризама	20
13. Представљање књиге Владете Коларевића <i>Разбој на сокаку</i>	21
14. У знак сећања на културно и научно дело Мила Недељковића	24
15. Књиге пристигле на конкурс за награду "Миле Недељковић" за 2014.	26
16. Из саопштење жирија о најужем избору за награду "Миле Недељковић"	27
17. Програм манифестације Награда "Миле Недељковић" за 2014. годину	28
18. Традиција у фамилији Бошковић	30
19. ВАРОВНИК (Варош на заборављеном гробљу)	32
20. СЕЋАЊА НА ЗНАМЕНИТЕ ЉУДЕ	33
21. Др Владимир Шпрингер	33
22. Милосав Милованчевић Целе	39
23. Мој отац - руски избеглица	41
24. Спортско и културно-забавни живот старог Аранђеловца	44
25. Зачетници одбојкашке игре у Аранђеловцу	51
26. IN MEMORIAM (Боривоје - Бора Тодоровић)	54

Вила Карађорђе

Одлуком Скупштине Удружења грађана
"БАШТИНА И БУДУЋНОСТ - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"
одржане 09.11.2001. године у Аранђеловцу,
усвојена је ова:

ПОВЕЉА

којом се утврђују циљеви, задаци и правци рада и деловања Удружења. Сваки члан Удружења, својим добровољним радом, даје допринос на остварењу ових циљева и задатака:

- * чување и неговање традиционалних вредности града и околине Аранђеловца,
- * чување спомена на историјске вредности града,
- * допринос урбаном и руралном складу уређења вароши,
- * допринос архитектонском осавремењавању градитељства у складу са постојећим амбијентом града,
- * допринос очувању човекове средине,
- * допринос развијању свих облика културног стваралаштва,
- * помоћ у развоју општих комуналних добара града и околине,
- * објављивање садржаја историјских и културних тековина везаних за подручје града и околине,
- * унапређење и развијање добротворног и хуманитарног рада,
- * сарадња са сродним невладиним и нестраначким организацијама.

Наведени циљеви, задаци и правци рада, не смеју бити занемарени, нити изостављени. У складу са могућностима, могу бити приодавани нови задаци и проширивани нови правци рада.

Са јрошлогодишње скућиштине Удружења (2013)

Извештај о раду дванаесте Скупштине Удружења

У Етно дворишту, дана 07.09.2013. године, одржана је дванаеста редовна Скупштина са следећим дневним редом:

1. Избор радног председништва
2. Извештај о раду Управног одбора
3. Извештај о финансијском пословању
4. План рада за наредну 2012/2013. годину
5. Избор председника и заменика Скупштине, чланова Управног и Надзорног одбора
6. Дискусија
7. Завршна реч.

Присутна су 44 члана и пријатеља Удружења.

1. У радно председништво изабрани су: Љиљана Бошковић, Љиљана Бига и Иван Златковић. Записничар је Милан Илић.

2. Извештај о раду Управног одбора поднео је Милутун Вељовић, изневши незадовољство радом Удружења и Управног одбора, указујући на неодговарајућу организацију у раду и пословању. Такође, и нејасан статус боравка Удружења у Етно дворишту представља додатни проблем у реализацији активности. Општинска власт је обећала да ће помоћи у вези с овим проблемом и чека се исход. Традиционалне активности су реализоване, али мора постојати веће ангажовање чланова Удружења, закључио је Вељовић.

3. Извештај о финансијском пословању представљен је у Годишњаку бр. 12.

4. У вези с планом рада за 2013/14. годину Иван Златковић је нагласио пројекат у вези с реализацијом "Шумадијске кривулje", исказавши да је било састанака и договора да се уз општинску и републичку помоћ крене у реализацију ове озбиљне идејне замисли. Награда "Миле Недељковић" је најпрепознатљивији културни програмски концепт Удружења, али ту су и традиционалне актив-

ности које ће се у наредном периоду реализовати (Бадњи дан, ускршње фарбање јаја за децу с посебним потребама, издавачка делатност, књижевни програми), као и неопходно подмлађивање чланства и већа активност чланова Удружења.

5. Ново скупштинско руководство чине: Иван Златковић, председник Скупштине, Властимир Мирић, потпредседник. За чланове Управог одбора изабрани су: Хаџи-Миодраг Бошковић, Боривоје Десивојевић, Небојша Радовановић, Миленко Ивовић, Драган Плећевић, Љиљана Бошковић и Милутун Вељовић.

6. Дискутовало се о положају и значају Удружења, Владета Коларевић је изнео мишљење да је недопустиво да после свега што је Удружење "Баштина и будућност-Аранђеловац 1859" учинило за град у протеклих дванаест година дође у ситуацију да нема своје средиште, као и да на томе треба хитно порадити.

Иван Златковић је позвао присутне на програм манифестије Награда "Миле Недељковић" у оквиру које ће се промовисати и књига Ненада Љубинковића "Тумачење и одговори", која је због свог изузетног значаја овенчана наградом "Вук Караџић" коју додељује Вукова задужбина из Београда. Такође, Златковић је назначио и имена добитника награде за ову годину (проф. др Валентина Питулић), и повеље за животно дело (Јасна Бјеладиновић-Јергић).

Позитивно и похвално о раду Удружења говорила је Љубица Милошевић, посланик у републичкој скупштини Србије, истакавши да је обавила разговоре са неким значајним људима који би могли бити од помоћи у реализацији пројекта "Шумадијска кривулja".

Бора Његован је изразио критички став према изгледу Аранђеловца, сматрајући да се не води довољно брига о граду, његовом изгледу, чистоћи, уређености. Предлаже да се уради опсежни елаборат и да се преда општинској управи чиме би се не само указало на све ове проблеме већ и подстакло њихово решавање. Такође, Његован сматра да је недопустиво да општина нема службу за информисање која би се бавила пружањем информација грађанима о свему што представља живот аранђеловачке општине.

Александар Милинковић је још једном истакао да Удружење мора наћи себи просторије како би несметано функционисало, предлажући неискоришћени простор у Старом суду.

Председник Скупштине Иван Златковић се на крају захваталио свим пријатељима и члановима Удружења на изнетим предложима, идејама, и уложеном раду у протеклој години, сматрајући да наредни период треба да буде још плодотворнији.

Иван Златковић

Извештај о раду Удружења 2013/2014. године

У протеклом периоду одржане су традиционалне манифестације и програми према плану: Награда "Миле Недељковић", обележавање Бадњег дана на градском тргу у доњем делу града, фарбање ускршњих јаја за децу с посебним потребама. Према плану реализоване су и друге делатности: објављивање књига поезије за децу и народне лирске поезије шумадијског краја, као Годишњака, нашег информативног гласила. Одржане су промоције награђених књига на конкурсу "Златна сова" за најбољи необјављени роман у Републици Српској, књига београдских афористичара и публикација чији је издавач Удружење.

Иако се сусрећемо с проблемом радног простора, седнице Управног одбора су одржаване у складу с планираним обавезама. Радило се и на популаризацији идеје о "Шумадијској кривуљи", одржано је неколико састанака с представницима Општине Аранђеловац и Железница Србије. Сопственим и донаторским средствима и трудом очишћен је и обновљен стари бунар и сантрач на улазу у град, недалеко од Етно дворишта, око кога простор, у договору с општинском влашћу, треба додатно уредити.

Реализовано је и неколико састанака с чланицима наше општине у вези с тражењем решења за просторије Удружења, као и у вези с уређењем града како би Аранђеловац заиста постао туристички центар.

Остварена је добра сарадња с многим градским културним установама и медијима, као и другим удружењима. Наши чланови су угостили, али и били гости члановима Удружења "Чачани" из Чачка. Надамо се да ћемо у наредном периоду сопствене активности учинити још квалитетнијим и атрактивнијим и пронаћи решења за текуће проблеме.

Управни одбор

Предлог плана рада Удружења за 2014/2015. год.

План рада за наредни, једногодишњи, период између две скупштине сачињен је у складу са Повељом Удружења, започетим и традиционалним активностима, а све то усклађено са финансијским могућностима.

1. Допринос урбанистичком и архитектонском уређењу Аранђеловца:

1.1. наставити са радом на реализацији пројеката уређења:

- старог трга и
- железничке станице;

1.2. наставити са радом на реализацији пројеката пруге "Шумадијска кривулja".

2. Наставити са обележавањем значајних места и догађаја у вези с Аранђеловцем и околином повезаних са традицијом, историјом и културом.

3. Организовање културних манифестација:

3.1. Награда "Миле Недељковић";

3.2. књижевне вечери;

3.3. изложбе уметничких дела и народних рукотворина.

4. Традиционално обележавање хришћанских празника:

4.1. Бадњи дан, на старом тргу;

4.2. Велики петак у Етно дворишту – бојење васкршњих јаја за децу са посебним потребама;

4.3. Велика Госпојина – Дан Удружења.

5. Интензивирати рад на издавачкој делатности која је у многоме условљена финансијским могућностима Удружења.

6. Наставити до сада успешну сарадњу са сродним и хуманитарним организацијама.

7. У континуитету интензивно наставити рад на решавању проблема у вези са простором локације за седиште Удружења.

Како би Удружење могло да реализује све започете планове, а и нове, који доприносе популаризацији у средини коју већ више од деценије покушава да оплемени разним идејама и активностима, неопходно је да подмлади и омасови своје чланство.

Управни одбор

Прослава Бадњег дана

Проблем у вези с просторијама Удружења

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" постоји активно тринест година и представља важан чинилац у креирању културне политике Општине Аранђеловац. Од самог оснивања Удружење се налазило у просторијама Етно куће, користећи ово старо газдинство породице Милошевић за своје многобројне активности. Међутим, у међувремену овај етно комплекс припао је Музеју града и опстанак Удружења, у овом простору, доведен је у питање. Већ две године Удружење нема своје средиште, повремено користећи просторије Етно куће и Дома омладине за неке од својих активности, што проблематизује рад Удружења и доводи у питање његово даље постојање. Један од наших предлога је да се изгради стилски одговарајући објекат у делу етно дворишта који би Удружење само користило, а припадао би општини или Музеју града, међутим у реализацији ове идеје није се много одмакло. Такође, дат је предлог општинској управи да се привремено на коришћење Удружењу да вајат у Етно дворишту, који тренутно нема своју посебну функцију, али се још увек чека на пристанак и реализацију ове идеје. Надамо се да ћемо у наредном периоду у сагласју с општинском управом и другим културним институцијама града, пронаћи решење за овај проблем и наставити неометано са својим планираним активностима које на најбољи начин презентују нашу аранђеловачку општину.

Удружење грађана
"Баштина и будућност - Аранђеловац 1859"

"Шумадијска кривуља"

(Активности у 2014. години)

У овој години није било много активности на идеји "Шумадијске кривуље", али оно што је рађено даје нам наду да до реализације идеје ипак може доћи. Ново руководство општине посетило је генералног директора Железница Србије са идејом да разговарају првенствено о коришћењу простора комплекса железничке станице, а и о реализацији идеје "Шумадијска кривуља". Њихов утисак је да постоји обострано добро расположење да се ревитализује станица и реализује идеја "Шумадијске кривуље", што је посебно жеља тадашњег генералног директора који је, жалост, у међувремену смењен.

У јуну, тачније 12.06.2014. године, у склопу скупштине општине одржан је састанак Одбора "Шумадијске кривуље" коме су сем председника одбора Слободана-Бате Росића присуствовали и председник општине Бојан Радовић, Срђан Степановић, Данко Перишић, Драган Јаковљевић, Миленко Ивовић и секретар Миленко Јовановић. Донето је више закључака:

1. Да се за Скупштину општине спреми презентација пројекта "Шумадијска кривуља" и тако упознају одборници, а наравно и шира јавност која је сасвим сигурно заинтересована за реализацију ове идеје, посебно што је Аранђеловац имао пругу уског колосека још 1904. године, значи дводесет година пре пруге која се сада зове "Шарганска осмица".
2. Да председник општине закаже састанак са руководством Железница Србије ради даљих разговора.
3. Да се са музејем железнице припреми и у октобру ове године обележи 110 година од доласка првог воза.

*Председник УО
Хаџи Миодраг Бошковић*

Са састанка Одбора за реализацију проекта "Шумадијска кривуља"

Састанак Одбора одржан је 12.06.2014. године у просторијама Општине Аранђеловац. Састанку одбора присуствовао је и председник општине господин Бојан Радовић. Одбор је разматрао пројекат "Шумадијска кривуља" и активности у вези с реализацијом пројекта. На истом састанку је, такође, договорано и у вези с активностима за обележавање 110 година од доласка првог воза у Аранђеловац.

После свестраног разматрања ових тема Одбор је донео следеће закључке:

1. Да се припреми презентација пројекта "Шумадијска кривуља" за седницу Скупштине општине, као и за електронске и друге медије, да се постави на сајт општине како би се садржајем упознао што шири круг грађана и институција.

2. Да председник општине успостави контакте и закаже састанак са руководством ЈП "Железнице Србије" са следећим темама:

- Могуће партнерство Општине Аранђеловац и ЈП "Железнице Србије" у реализацији пројекта "Шумадијска кривуља".

- Уступање зграда Железничке станице у Аранђеловцу и Копљарима као почетни услов за реализацију Пројекта.

- Договор у вези са добијањем сагласности ЈП "Железнице Србије" за давање сагласности за наставак радова на објекту Железничке станице и подношење захтева Дирекцији за имовину Републике Србије за пренос у власништво исте.

3. Дефинисати улогу Удружења "Баштина и будућност" као једног од партнера у пројекту "Шумадијска кривуља".

У вези с обележавањем 110 година доласка првог воза у Аранђеловац донет је следећи закључак:

1. Да питање организовања 110. годишњице Железнице у Аранђеловцу буде једна од тема за разговор на састанку председника општине и руководства ЈП "Железнице Србије".

2. Да се у сарадњи са Музејом "Железница Србије" организује тематска изложба о Железници у Аранђеловцу.

Одбор је закључио да ове активности треба спровести у што краћем року како бисмо пружили могућност заинтересованим невладиним организацијама и удружењима из Европе, који су показали интерес за улагање у пројекат "Шумадијска кривулja", да се укључе у његову реализацију.

Члан Одбора
Срђан Степановић Пане

Председник Одбора
Слободан Росић

Аранђеловачки "Ћипа" 1983. године

Обновљен сантрач

Прва основна школа у Врбици налазила се у садашњој порти цркве а крајем деветнаестог века па све до 1951. године била је смештена у Врбици у близини Рисовачке пећине. Прва школа које више нема налазила се на садашњем путу који води за Рисовачку пећину одмах уз главни друм. Имала је два одељења и подрум, као и велико двориште. Када се Врбица развила и више населила изграђене су почетком двадесетог века две нове школе са обе стране пута. Школе су имале по две просторије за ђаке које су се четворокрилним вратима могле спојити, један мали ходник и канцеларију за учитеља. Под зградама су били подруми. У дворишту школе са десне стране постоји бунар који је вероватно зидан још када је овде била мала школа. С обзиром на време у коме су постојале, зграде имају бурну историју о чему ћемо неком другом приликом.

Када је 1951. године завршена нова основна школа код Врбичке цркве, школа са десне стране претворена је у неку врсту занатске школе, а касније у стан за породицу Ђурђевић. Школа са друге стране користила је тадашња задруга Врбица, а у првој, малој школи становали су разни станари.

У дворишту са десне стране налазило се општинско двориште где су поред школе још били и кућа за учитеља (ту је сада кафана "Орахов хлад"), општински кош, мала сеоска продавница која је вероватно била старија и од школе, јер је због зидања друма била два степеника укопана, и наравно не школски већ општински бунар. Тада бунар био је једини у широј околини и сви остали мештани су из тог бунара захватали воду.

С обзиром на значај целог комплекса, а посебно општинског бунара, Удружење је прикупило средства и дало да се направи сантрач и очисти бунар, што је Удружење коштало око 80.000 дин. Општина је обећала да уреди дворишни простор. Бунарџије Добрица Стефановић и Драган Плескоњић, које је ангажовао Драган

Плећевић, бесплатно су очистили бунар. Сантрач је урадио Душан Петровић из Трешњевице, а средства су сем чланова Удружења дали и Вера Милојевић и Ђорђе Карић. Циглу за сантрач је дао Винко Елез.

*Председник УО
Хаџи Миодраг Бошковић*

Градски сат у Аранђеловцу

Реализована је идеја постављања сата у нашем граду. Било је различитих предлога, од изгледа до места постављања. Архитекта Рајко Миливојевић је обезбедио сатни механизам, урадио решење, одредио место, а Дирекција за јавно планирање је 2011. године урадила армирани бетонски стуб. Удружење "Баштина и будућност-Аранђеловац 1859" је узела учешће и подржала ову акцију, као и идеју да на буковичким гранитним плочама буду записане значајне године везане за наш град. Контактирали смо приватне предузетнике да помогну у реализацији ове идеје.

Новоформирана локална власт је наставила са реализацијом ове идеје уз помоћ Туристичке организације општине Аранђеловца. Приватни предузетници: Мики Вулићевић ("Шумадија гранит"), Бобан Лаловић ("Лаловић гранит") и Драган Вићентијевић ("Конус"), су својим ангажовањем успели да заврше и ставе у функцију градски сат 2013. године.

На гранитним плочама се налазе урезане године везане за значајне датуме аранђеловачке општине.

* Северна страна сата:

1968 - Фабрика "Књаз Милош"
1954 - Фабрика "ФЕП"
1928 - Изграђен водовод
1904 - Железница
1877 - Путујућа позоришна група
1865 - Парно купатило "Ђулара"

* Источна страна сата:

1966 - Симпозијум "Бели венчац"
1953 - Пећина Рисовача
1907-1908 - Павиљон "Књаз Милош"
1901 - Споменик Кнезу Михаилу
1867-1872 - Хотел "Старо здање"
1859 - Аранђеловац добио име

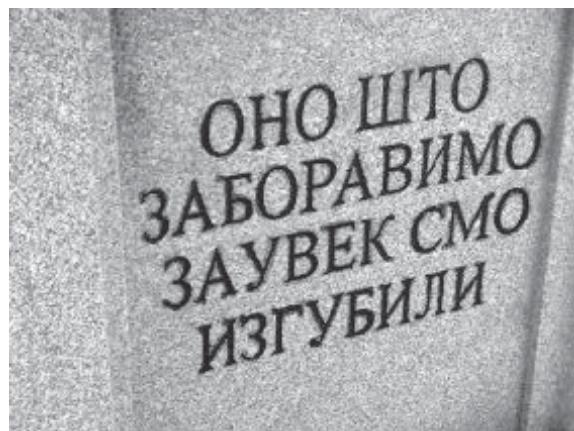
* Јужна страна сата:

1978 - Хотел "Извор"
1936 - 1938 - Хотел "Шумадија"
1935 - Термална минерална вода
1904 - Аранђеловачка трговачка банка
1870 - Пошта и телеграф
1865 - Извор "Кнез Михаило"

*Западна страна сата

1968 - "Мермер и звуци"
1949 - Фабрика "Шамот"
1927 - Извор "Победа"
1901 - Хотел "Ново здање"
1869 - Читаоница и библиотека
1851 - Купатило "Талпара"

Драган Плећевић

Културне активности Удружења

Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" свој рад заснива на културолошкој основи која представља бригу о духовној и материјалној култури, традицији српског народа, залажући се, истовремено, и за савремене облике уметничког и научног стваралаштва.

У току ове године Удружење је организовало прославу Бадњег дана на нашем градском тргу у доњем делу вароши. Ово традиционално окупљање сваке године привлачи све више житеља града који овакав вид дружења сматрају правом духовном светковином. Такође, и бојење васкршњих јаја већ је традиционални програм забаве и едукације за децу са посебним потребама, а у сарадњи са хуманитарном организацијом "Деца у срцу" из Аранђеловца.

Крајем септембра прошле године одржана је манифестација Награда "Миле Недељковић". Ова већ традиционална научно-културна манифестација окупила је и ове године најзначајније делатнике из области проучавања народне традиције нашег народа, као и ученике аранђеловачких школа који су учествовали у радионачарском и истраживачком раду.

У октобру месецу Удружење је представило добитнике књижевне награде "Златна сова", која се додељује у Републици Српској. У децембру је организована промоција књига Живка Кулића и његових пријатеља Ђорђа Оташевића и Жарка Анђелковића, који су својим сатирично-хумористичким погледом на актуелне моменте и опште универзалне теме из живота оставили изузетан утисак на многобројну публику у Дому омладине. У јуну месецу, Удружење је представило најновију књигу Владете Коларевића *Разбој на сокаку*. О овој значајној сакупљачкој збирци народне лирике из Шумадије говорили су Миодраг А. Бошковић, Иван Златковић, Владета Коларевић, док је стихове казивао Омер Петојевић.

Удружење се представило и као издавач. У овој години издало је књигу песама за децу под називом *За мог малог, доброг дечака Љиљане Б. Бошковић*, поменуту збирку усмене поезије *Разбој на сокаку Владете Коларевића* и традиционално најновији број *Годишињака* који представља информативно гласило о раду Удружења, али све више и зборник занимљивих текстова о традицији нашег краја.

У протеклом периоду Удружење је остварило добру сарадњу са Удружењем новинара Србије, Удружењем "Чачани", аранђеловачким установама културе, Задужбинским друштвом "Први српски устанак", Удружењем "Деца у срцу", Удружењем ликовних уметника Аранђеловца, градским школама, медијским кућама РТВ "Шумадија", ТВ "Сунце", ТВ "Флеш".

Показује се да је концепција за коју се залаже Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" утемељена на вредностима које наилазе на све већу потврду и интересовање, превазилазећи локалне оквире, што показује и све већи број поклонника наших програма.

Иван Златковић

"Златна сова" у Аранђеловцу

Почетком октобра, у време одржавања Београдског сајма књига, Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" у сарадњи са Центром за културу организовало је књижевно представљање награђених аутора на конкурсу за најбољи необјављени роман на српском језику под покровитељством Завода за уџбенике и наставна средства Републике Српске. На конкурс се јавило преко сто дводесет писаца из девет земаља, а добитници награде "Златна сова" представили су своје романе аранђеловачкој публици, О својим делима говорили су: Живојин Ивковић (Београд), Иван Златковић (Аранђеловац) и Петар Пјешивац (Мелбурн, Аустралија). Публици се обратио и Раде Ристовић, директор Завода за уџбенике из Источног Сарајева, говорећи о награди "Златна сова" која ће представљати једну од најпрестижнијих на Балкану, када је реч о необјављеном роману. Аутори су у току сајамских дана своје књиге, сем у Аранђеловцу, представили и у Београду, Гроцкој, Обреновцу и Лазаревцу.

Иван Златковић

Вече афоризама

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" и Центар за културу организовали су почетком децембра 2013. године, у Дому омладине, програм под називом "Вече афоризама".

У овом занимљивом програму који је био посвећен најновијој књизи Живка Кулића под називом *Афоризми*, учествовали су и други афористичари и књижевници из Београда: Ђорђе Оташевић и Жарко Анђелковић. Уводну реч је дао Иван Златковић, након чега се говорило о значају, карактеру и поетици Кулићевих афоризама. Кулићеви пријатељи афористичари представили су се и својим текстовима, на основу чега је аранђеловачка многобројна публика могла стећи увид у актуелност, хумористичку, сатиричну и критичку оштрицу ове кратке форме, као и њену мисаоност и универзалност.

Било је то вече смеха, али и упитаности над смислом живота и друштвеном стварношћу.

Иван Златковић

Представљање књиге Владете Коларевића *Разбој на сокаку*

Дана 03.06.2014, у сали Дома омладине ("Соколана") у Аранђеловцу, представљена је књига Владете Коларевића, родом из Брезовца, насловљена за данашње време "старинским" насловом *Разбој на сокаку*. Поднаслов "Записи народног лирског стваралаштва из Горње Јасенице у Шумадији", даје упут у садржај, место настанка и бележења ових умотворина.

Сачинитељ је књигу посветио Продановићима, ујацима из Блазнаве: Љубиши и Радовану.

"Одоцнеле наговести" (Увођење у танке нити) представљају обраћање сакупљача и писца читатељима у уводу књиге. "Ову књигу", како нам Владета каже, "при крају живота сводим на руковети истрајног појања, руковети које сам отео од себе, бележећи насумице завет једног нараштаја који ми је претходио."

„Песма је усмена покрстица, вез којим се везиља тумачи самородним рукописом, што с иконе шару препочиње“... Оно што сам мислио да кажем, чуо сам од других.“

Сходно напред наведеном, у ауторовом обраћању присутним, кроз низ архаичних, истинитих, на тренутке забавних и хумористичних реченица, Коларевић је побрао аплаузе - скромну награду за оно што нам је пружио.

Вече је започео Омер Петојевић надахнутим читањем песама из књиге. Одмах се, и пре узимања књиге у руке (издавач књиге је Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859"), могло сазнати да уз сваку песму постоји опис од кога је казана или забележена, када се певала, ко је певао, на који начин и сл.

У име издавача, присутним се топлим, бираним речима, протканим духом пријатељства и поштовања сакупљачког рада Коларевића, обратио Миодраг-Хаџи Бошковић, наводећи дугогодишњу плодну сарадњу с К. Коларевићем, и како рече: "Било би је и више, али је до Владете. Кад напише, Владета, стално нешто и дописује, те писању никад крај." Бошковић је истакао да у Коларе-

вићу бивствује сакупљач и хроничар прошлости, да је његов дом архив, те да много докумената која се не могу наћи на другим местима могу у његовој архиви.

Према речима уредника мр Ивана Златковића, књига има вредност са више тачака посматрања и тумачења, а то је најбоље исказано у поговору проф. др Ненада Љубинковића који тврди да је реч "оједној од најбољих и најсложенијих збирки народних песама."

Пуна сала, што баш није уобичајено за овакав догађај, посведочила је да господин Коларевић има читаоце који га прате и цене његов рад. Такође, међу присутнима је било и оних који су учествовали у стварању књиге, казивача и записсивача чији су се лирски примери и нашли у овој изузетној збирци.

Вече је својим наступом обогатила певачка група девојака КУД-а "Електропорцелан", одевених у народну ношњу овог краја, а простор је био оплемењен рукотворинама, предметима народне материјалне културе и публикацијама Удружења "Баштина и будућност-Аранђеловац 1859".

Након представљања књиге, присутни су позвани на коктел на којем су у духу ове народне светковине били послужени "домаћим" питама и колачима.

Дуг живот Владети Коларевићу, добро здравље, уз посебну жељу да лепоту усмене речи којом нас је даривао изнедри и у наредним књигама.

Љиљана Б. Бошковић

У знак сећања на културно и научно дело Мила Недељковића

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" утемељило је пре пет година (2009) награду "Миле Недељковић" за најбољу студију из области савремене српске фолклористике (етнологије и антропологије, етномузикологије, народне или усмене књижевности). Награда носи име једног од најзначајнијих наших етнолога, истраживача народне традиције и историје.

Жири који сваке године бира најбољу књигу из области којима се Недељковић бавио чине поштоваоци његовог дела и врсни научници: академик Патар Влаховић, проф. др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Јелена Јовановић, др Бранко Златковић и Јасна Ђеладиновић-Јергић.

Манифестација Награда "Миле Недељковић" културолошког је, научног и едукативног карактера, а прошлогодишњи програмски концепт (крајем септембра 2013) подразумевао је доделу Повеље "Миле Недељковић" за животно дело (добитник је музејски саветник Јасна Ђеладиновић-Јергић), као и Награде "Миле Недељковић", која је уручена Валентини Питулић за студију *Усменост и веродостојност* (издавач Филозофски факултет у Нишу и Филозофски факултет у Косовској Митровици). Свечану доделу награде оплеменио је наступ европски познатог етно ансамбла "Пјевачка дружина Светлане Спајић" из Београда.

У оквиру прошлогодишње манифестације организовано је и представљање књиге проф. др Ненада Љубиновића *Одговори и тумачења* која је овенчана Вуковом наградом Вукове задужбине из Београда за допринос у проучавању усмене традицијске културе. О овој значајној књизи полемичких студија говорили су проф. др Бошко Сувацић (Филолошки факултет, Београд) и др Бранко Златковић (Институт за књижевност и уметност, Београд).

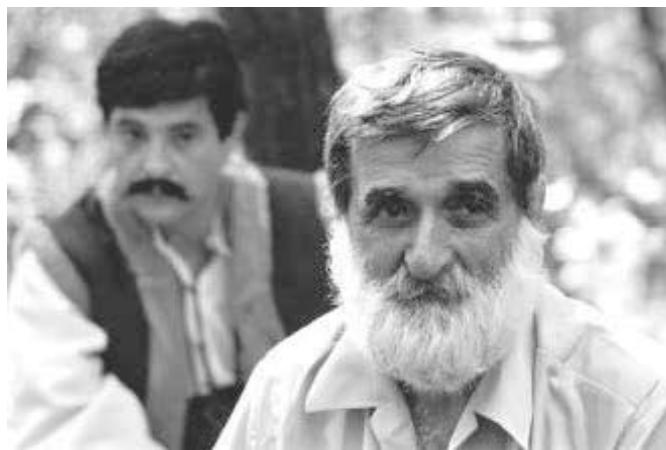
Значајан сегмент манифестације представљала је и активност традиционалних фолклористичких радионица за ученике

аранђеловачких основних и средњих школа. Ове радионице се односе на стицање основних знања из области извornог традиционалног певања (музичка радионица "Звонце" коју је водила етномузиколог Ксенија Милованчевић), затим курс етно фотографије ("Етно разгледница", радионица Славише Живковића, познатог шумадијског уметника и наивца, етно фотографа, коју је водио Вук Шукић), као и луткарска радионица "Змај", на којој су се израђивале лутке од природних и еколошких материјала (курс је водио Милош Јовичић, академски сликар). Учесници су имали прилику да у посебном амбијенту аранђеловачке Етно куће и јавно прикажу радове настале на овим радионицама.

Један од циљева ове манифестације је и утемељење Српског фолклористичког центра у Аранђеловцу, што би подстакло реализацију многих савремених културолошких идеја које се темеље на научно - популарном, компаративном, едукативном и стваралачком односу према народној традицији. Подршку за ову значајну манифестацију пружили су Општина Аранђеловац, а њену реализацију помогле градске установе културе и школе.

Иван Златковић

Књиге пристигле на конкурс за награду "Миле Недељковић" за 2014. годину

Списак је сачињен на основу азбучног реда презимена аутора или назива дела.

1. *Aquatica*, Књижевност, култура (зборник радова), приредили: Мирјана Детелић, Лидија Делић, Балканолошки институт САНУ, Београд, 2013.
2. Брашњовић, Светлана Торњански, *Свадбене песме и обредни смех*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2013.
3. Величковска, Родна, *Македонско традиционално народно певање*, Етномузиколошки огледи, Српски генеалошки центар, Београд, 2013.
4. *Време, вакат, земан*, Аспекти времена у фолклору (зборник радова), уредник Лидија Делић, Инстититут за књижевност и уметност, Београд, 2013.
5. Дармановић, Мина, Менковић, Мирјана, *Етнографско наслеђе Косова и Метохије* (одевање и текстил из збирки Музеја у Приштини и Етнографског музеја у Београду), Музеј у Приштини, Етнографски музеј Београд, 2013.
6. Павковић, Никола Ф., *Студије и огледи из правне етнологије*, Српски генеалошки центар, Београд, 2014.
7. Пасер, Снежана, *Фолклорни елементи у стваралаштву Десанке Максимовић*, Задужбина "Десанка Максимовић", Београд, 2013.
8. Rajković, Mirjana Aleksandrova, *Majčina kletva kao imperativ*, Fondacija "Mirjana A. R.", Cetinje, 2013.
9. Ранковић, Сања, *Врбице, врбо зелена*, Традиционално музичко наслеђе Призренске горе, Етнолошко-антрополошко друштво Србије, Београд, 2013.

Из саопштења жирија о најужем избору за награду "Миле Недељковић" за 2014. годину

Жири у саставу академик Петар Влаховић, проф. др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Јелена Јовановић, др Бранко Златковић, Јасна Ђеладиновић-Јергић, на последњем састанку одржаном почетком августа, сачинио је најужки избор студија које конкуришу за награду "Миле Недељковић" за најбогљу књигу из савремене српске фолклористике.

У најужки избор ушле су две књиге (поређане по азбучном реду презимена аутора):

- Брашњовић, Светлана Торњански, *Свадбене песме и обредни смех*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2013.
- Дармановић, Мина, Менковић, Мирјана, *Етнографско наслеђе Косова и Метохије* (одевање и текстил из збирки Музеја у Приштини и Етнографског музеја у Београду), Музеј у Приштини, Етнографски музеј Београд, 2013.

Коначну одлуку о овогодишњем добитнику награде "Миле Недељковић" жири ће донети почетком септембра, док ће награда крајем истог месеца бити и свечано уручена у Аранђеловцу.

Програм манифестације Награда "Миле Недељковић" за 2014. годину

Манифестација Награда "Миле Недељковић" биће одржана 25. и 26. септембра 2014. године у Аранђеловцу. Програмски концепт ове манифестације подразумева доделу награде "Миле Недељковић", затим специјалног признања за допринос у проучавању народног живота и обичаја, као и повеље за животно дело у области фолклористике. У оквиру програма биће организовано и представљање популарног српског народног илустрованог календара и забавника *Данице*, у издању Вукове задужбине из Београда.

Манифестација Награда "Миле Недељковић", пета по реду, и ове године обухвата традиционалне фолклористичке радионице за ученике аранђеловачких основних и средњих школа. Ове радионице се односе на стицање основних знања из области изворног традиционалног певања, курс етно фотографије, луткарске радионице. Учесници ће имати прилику да у посебном амбијенту аранђеловачке Етно куће и јавно прикажу радове настале на овим радионицама.

И ове године манифестација ће имати значајну подршку Општине Аранђеловац и свих оних установа, удружења и појединача с којима је и сам Миле Недељковић свесрдно сарађивао, оставивши за собом знаменито културно и научно дело.

ПРОГРАМ

Четвртак, 25. септембар 2014.

11.00: *Етно разгледница*, радионица етно фотографије за ученике аранђеловачких школа (координатор Славиша Живковић),
Етно кућа, Аранђеловац

13.00: *Змај*, путкарска радионица за ученике аранђеловачких школа (координатор, Милош Јовичић, академски сликар),

Етно кућа

19.00: Представљање популарног српског народног

илустрованог календара и забавника *Даница*,

у издању Вукове задужбине из Београда. Говоре:

проф. др Миодраг Матицки, проф. др Бошко Сувајчић

Дом омладине, Аранђеловац

Петак, 26. септембар

11.00: *Звонце*, музичка радионица за омладинце певачких група аранђеловачких КУД-ова, као и ученике школа

(координатор етномузиколог Ксенија Милованчевић),

Етно кућа

16.00: *Огледалице* (отварање изложбе радова етно фотографије и лутака, уз учешће полазника музичке радионице *Звонце*),

Етно кућа

19.00: *Свечана додела награде „Миле Недељковић“* за најбољу савремену српску фолклористичку књигу. Додела специјалне повеље за допринос у проучавању народног живота и обичаја, као и повеље "Миле Недељковић" за животно дело из области фолклористике. Музички наступ прослављеног ансамбла

"Ренесанс" из Београда

Дом омладине

Традиција у фамилији Бошковић

Браћа од стричева: Миодраг Аранђелов, Слободан Војиславов и Љубомир Бошков, 26.7.2012. године, започели су годишњи сусрет потомака Љубомира и Бисеније Бошковић из Врбице, крај Кленовац. Поменути датум је дан славе Светог Аранђела летњег, преславе крсне славе фамилије Бошковић.

Домаћини сусрета су наведеним редом били: Миодраг и Добрила (2012. године), Слободан и Мирјана (2013), Љубомир и Љиљана (2014), а затим се редослед понавља. Сусрету, на општу радост и задовољство, присуствују они који имају заједничке успомене или на стални боравак у Кленовцу, или на незаборавна врбичка лета, која су некад провођена код нане Бисе, стрица Аранђела, стрина: Савке Аранђелове и Даринке Војиславове.

Време пролази, смењују се генерације. Сада су неке нове баке, деке, стрине, чиче, унуци, унуке, али су сви наши. Да да Бог да увек тако буде. Да сва драга и добра лица пуна љубави и слоге, као и стара кућа, кестен у дворишту, све ливаде и воћњаци, жита и виногради, нађу место у успоменама оних нових "клинаца" који тек долазе.

СВЕТИ АРАНЂЕЛ ЛЕТЊИ*

Крај огњишта старе куће
Обновљен је свети чин,
Једног деде три унука,
Од свакога сина син.

Традицију започиње
Најстарија братска глава,
Скупиће их око стола,
Њихов светац, летња слава.

Скупиће се фамилија,
Домаћини биће редом.
Сећаће се шта је било,
Поносити својим дедом.

Авлија је запамтила
Стари млекар, кош за жито,
Широк орај крај капије,
Под њим нана тресе сито.

Стара кућа у авлији
У бунару кофа доле,
Из куће се одлазило
У војнике и на школе.

Ил' пратило на пут вечни
Тада тугу нису крили,
Долазили у сватове,
Лумповали, срећни били.

Некад било под орајом
Под кестеном сад милије,
Ориће се громко песма
Ове сложне фамилије.

Љиљана Б. Бошковић

---

* Песма из збирке *За мог малог, доброг дечака*, Љиљане Б. Бошковић

ВАРОВНИК (Календар народних обичаја у Шумадији)

Варош на заборављеном гробљу

На дну аранђеловачке вароши, срасло са више страна у урбанизовану целину, стисло се, обрасло у непроходан трњак и несећање, старо и запуштено врбичко гробље у Кленовцу, где су се у неко време и варошани сахрањивали, док нису прешли на Рисовачу, а Врбичани су изашли на гробље у Лапину: Бошковићи, Радовићи, Ђисовци, Фишековићи, Милошевићи, који се рачунају у осниваоце Врбице. Потомци Јована Врбице. На древном гробишту, још неки њихов чудом претрајао белег могао би се разазнati међу једва разговетним ознакама.

Данашњи нараштаји - називају ово гробље *Маџарским*, па и *Турским*, и не сете се да о каквом благом дану прекаде гробове ових мученика и посебника, да поткрче гробна места, да уздубаче обележја и обнове слова, ако их где има. Као да је изумрло памћење и сваки вид поштовања према предачком наслеђу у Србији на издисају.

Негде „иза рата“ (1945), нови поседници и варошани, како се ширио град, купише плацеве уза гробље, подигоше куће, ал' се у то доба стид и гре'ота негде загуби у народу, па многи почеше заузимати и гробљанску земљу, те се тако и гробље претеснило те неки на њему и свињце, као задужбине личног престижа и благостања, подигоше. Да су знали преци наши где ће почивати, можда би се у зле дане својега живота другим јадима позабавили.

Нужно је, свакако, да се ово гробље уљуди, и нова парковска површина ту успостави, но чини се да варошка комунална власт нема интереса да овај споменички локалитет од посебне важности обдржава, и у те намене издвоји мало добре волье. Ред је да и овдашња научна и културна јавност издвоји своје мишљење по овом питању, ако га је икад имала, а ако ништа, оно бар да гробна обележја изместе, сходно народном обичају, у порту код Врбичке цркве. Да заборавном народу и Богу, буду стално пред очима.

Владета Коларевић

СЕЋАЊЕ НА ЗНАМЕНИТЕ ЉУДЕ

Др Владимир Шпрингер

Рођен сам у Бањи давне 1928 године и као савременик тог доба много преживљавао и доста упамтио. Прича која следи се односи на једног изузетно доброг и племенитог човека.

Др Владимир Шпрингер, немачки држављанин јеврејског порекла, морао је да спасава живу главу у ноћи "дугих ножева", погрома над Јеврејима 1933. године. Није непознато да Хитлерове присталице у лицу његових хорди убица и батинаша који су имали посебно овлашћење да могу Јевреје пребити, убити ма где се нашли, на улици, у стану или било где. За то, у том безвлашћу, нису морали никоме одговарати.

Како се др Шпрингер спасао и избегао сигурну смрт? О томе је врло нерадо говорио, нити је било ко од мештана Бање смео да га пита, поштујући његову изузетну личност. Из његове врло оскудне исповести једино се сазнало да је он, као изванредан лекар у својој струци, пружао лекарске услуге до те кобне ноћи свакоме, не издвајајући Немце, Пољаке и све грађане којима је помоћ била потребна. То је учинио једном немачком држављанину чији син је после доласка Хитлера постао високи официр Гестапоа. Пред погром највероватније му је прорадила савест због свог оца, упозорава др Шпрингера да му прети опасност од ликвидације, чак му и помаже да пребегне до чехословачке границе. Поздравили су се и доктор некако пређе границу и преко Чехословачке и Мађарске успе да пређе у Краљевину Југославију.

Доласком на територију Краљевине, јавља се властима на граници, бива прихваћен и пружа му се сва помоћ да дође до Београда. Као лекар је био добро дошао, а Министарство здравља му је понудило да изабере где би као лекар радио. Некако у исто време мештани села Бање су изградили у порти цркве зграду са наменом за свештеника. Међутим, како

је у Бању дошао свештеник Јеремија Исаковић из Шаторње из богате куће и себи направио кућу и купио поприлично земље око куће, њему ова зграда није била потребна. Мештани Бање, Липовца и Брезовца затраже од Министарства здравља да пошаљу лекара и да за то постоје сви услови. Лекар би имао стан, амбуланту и апотеку, само је требало опремити стан потребним намештајем и осталим средствима за рад. Др Шпрингер је прихватио како му је речено, да ће то бити привремено. Али како је био примљен од мештана, никада више није пожелео да ово место напусти и трајно се определио да заувек остане са овим људима, који су га поштовали, како један новинар рече: "волели га као крсну славу".

Др Владимир Шпрингер

Радио је као лекар, васпитач, учесник у свим акцијама села. Било јеово да др Шпрингер буде на неком збору и све би било договорено, нико није ни помишљао да то не учини, а ни по цену живота одбије. Уз сагласност Министарства здравља мештани одлуче да се у селу прави мини болница са 35 до 40 лежајева са свим специјалистичким службама. Речено - учињено. Мештани Бање, Брезовца и Липовца добровољним радом и новчаним средствима, као и издашном помоћи Министарства, изградише зграду пред Други светски рат скоро у потпуности.

Нажалост, долази тај несрећни рат. Све се зауставља. Др Шпрингер у том ратном вихору није могао да пружа услуге свим знаним и незнаним, често није знао коме припада неко коме је превио рану, пружио помоћ и како то бива у несрећном рату, некоме се то није свидело, и 1943. године ни крив ни дужан бива убијен. Мештани га нађу мртвог у Брезовцу и пренесу до гробља у селу Бањи, обаве скоро тајно сахрану и не стигну да то обележе, како то наши српски обичаји налажу. Много је прошло времена, а да није то свето место било обележено.

Многи од нас су отишли из села тражећи и обезбеђујући егзистенцију ван места. Али преци и њихови гробови су остали. Потомци у које се и ја бројим, долазили су и посећивали гробове својих предака. Обилазећи на дан мртвих, не баш случајно позива ме један мештанин и показа на место где је сахрањен др Шпрингер. Искрено речено, био сам тог момента погођен и посрэмљен. Од тог момента нисам имао ни мира ни сна, мешао се у мојим мислима осећај гриже савести, осећај неке неучињене кривице, настао је такав кошмар који ме је натерао да учиним нешто што ће ми некако донети психички мир. Плашио сам се да ће и нас мало, који смо остали као савременици тога доба и знали покојног доктора, нестати и да ће све отићи у заборав. Ово свето место се мора обележити, иако неки покушаји за помоћ нису успели, није се смело stati .

Уз велику помоћ Радослава Радисављевића и његове фирмe ГМБ "Лале" из Бање и нешто помоћи од месне заједнице постави

се пристојно обележје на месту где је др Шпрингер сахрањен.

У неколико речи ћу дати и објашњење зашто сам ово морао да учиним. Са 11 месеци живота остао сам без мајке која се одмах после мог рођења разболела и умрла, не сачекавши да доживим бар једну годину живота. Стално болешљив, тешко је било такво дете одржати у животу. Тада се у селу није могло больје, поготово када се говорило "ако га је дао Бог да живи оно ће живети, а ако је божија воља да не живи онда се ту ништа не може, све је у божијим рукама". Захваљујући др Шпрингеру и његовој помоћи не само да сам преживео, него сам доживео и дугурао, како наш народ каже, до девете деценије живота.

За један дневни лист сам рекао: "Др Шпрингеру дугујем живот."

Споменик др Владимиру Шпрингеру у селу Бањи

Предлог Микише Михајловића да поставимо спомен-плочу за зграду намењену болници сви смо беспоговорно прихватили. Одлучимо да о томе обавестимо и амбасаду државе Израел и позовемо амбасадора Јозефа Левија да са нашим председником општине Бојаном Радовићем открије ту плочу, ода пошту на гробу др Шпрингера.

Амбасада то прихвати и господин Јозеф Леви, млади човек који се одазвао и дошао по нашем позиву, све нас својим финим приступом обрадовао и освојио, долази и открива спомен-плочу, посећује место где је радио др Шпрингер у порти цркве. Ту налазимо код пароха цркве здравствене картоне о лечењу деце из давне 1934, '35. и даље. После тога одлазимо на гробље у Бањи и господин Леви одаје пошту нашем великому добротвору.

*Никола Минић, амбасадор Јозеф Леви и Никола Обрадовић
испред спомен-плоче на српском и хебрејском*

После посете места где је сахрањен овај добри човек, амбасадор у пратњи нашег председника општине и господина Тодоровића из хотела "Извор", одлазе на спонтани и необавезујући разговор коме је господин Тодоровић био прави српски домаћин, на чему смо власнику хотела и њему веома захвални.

Амбасадорова посета која је планирана краће време, претворила се пријатељски разговор који је потрајао много дуже од планираног. Посебно је био одушевљен обиласком парка Буковичке бање и разгледањем скулптура међу којима се налазе и скулптуре вајара из Израела.

Никола Минић

*Никола Минић, Бојан Радовић,
амбасадор Јозеф Леви и Микиша Михајловић*

Милисав Милованчевић Џеле

Не може се занемарити чињеница да је Аранђеловац у својој историји и постојању увек имао таквих људи које не можемо тек тако заборавити. Између два рата било је из сваке генерације и таквих који су иза себе оставили дела која су за памћење, па бих овога пута пажњу усмирио на оне који су заједно одрастали, школовали се и оставили трага, што треба да се забележи и остави младим генерацијама да имају од кога да нешто сазнају и науче.

Милисав, кога су сви више знали као "Џеле", рођен је 1926. год. у породици честитој, радној и поштеној, што се и до краја његовог живота на њему могло врло јасно уочити. Отац Тихомир, домаћин и неуморни радник, мајка Милева, како наш старији народ каже домаћица, вредна, радна посвећена кући и деци. Имали су жељу да Милисав заврши високу школу, јер су тако проценили и одредили његову будућност. Нису се преварили, била је то добра процена. Милисав, на задовољство својих родитеља, завршио је високу школу и у својој струци био је изузетан. Али, он то никада и нигде није ничим истицао, красило га је и то што је поседовао посебан дар и особину скромности, био је ненаметљив, никада искључив, знао да свакога саслуша, мудро решавао проблеме на задовољство свих.

Своју беседу је лепим, бираним речима излагао на врло интересантан начин да га је могао разумети свако. Много је знаю, превише читao, изузетно памтио, био врло интересантан саговорник. У шали бих понекад рекао овако: "Милисава ко слуша не треба му ни хлеба ни воде, јер неће приметити када је жедан ни када је гладан".

Дружење са Милисавом скоро пола века сматрао сам за посебну привилегију, јер се та прилика није многима пружила, па сам оправштајући се од њега рекао да онај који се није са Милисавом бар мало дружио, тај је много изгубио, јер је могао много да научи.

О Аранђеловцу је знао много више од многих рођених у Аранђеловцу, па се стиче утисак да је он знао сваки детаљ од Циганмале до Шарене капије, скоро како је која капија била обојена и пред чијом кућом каква је била клупа.

Иза себе оставио је супругу Ружицу са двоје деце и четворо унучади, сви лепо васпитани у стилу Тихомира и Милеве, па је право задовољство да се тиме може и похвалити, премда он то не би из урођене скромности никад учинио.

Фудбалму је била страст, није пропуштао утакмице ФК "Шумадије" где се, како кажу, једино нервирао и богами, понекад и подвикнуо, што је тешко поверовати, али тако кажу они који су са њиме били на утакмицама. Ето, такав је био Милисав Милованчевић "Целе" о коме ово мало што је речено није ни мрва од оног што би се могло о овом дивном човеку испричати, записати и оставити као уџбеник млађим генерацијама, да виде шта је све потребно да човек поседује од природих особина, образовања стеченог у клупи, па на kraју, што је најважније шта из куће понети.

Никола Минић

Мој отац - руски избеглица

(Сећања на руске избеглице у Аранђеловцу)

Желим да напишем нешто и о последњем руском избеглици који је најдуже живео у Аранђеловцу, о свом оцу Алексеју Константиновићу Кочмаруку (1893-1990. године), кога су сви звали Алекса.

Мој отац је рођен у јужном делу Украјине, у селу Носковци између Винице и Одесе, тадашње руске империје за владавине цара Александра III, кога је већ следеће 1894. године наследио Николај II, последњи руски император. Потиче из сеоске породице која је део потомака славног вође сељачких устанака Устима Акимича Кармальука, кога су велепоседници убили 1843. године, а његову породицу раселили и променили им презимена. У породици мог оца било је више деце па је он морао да иде у фабрику, где је са 12 година почeo да ради у сменама од по 12 сати дневно шест дана у недељи. У јесен 1914. године, као регрут ступио је у војску, а после кратке обуке, пошто је већ започео рат, његова јединица је упућена на фронт у Карпате. У мартау 1915. године био је заробљен од Мађара. Услови живота у заробљеничком логору били су ужасни. Мађари су, у ствари, намеравали да заробљенике поморе глађу и болестима. То је довело до устанка у логору, а заробљеници, пошто су побили чуваре, побегли су у карпатске шуме и успешно водили битке против Мађара у позадини фронта. Одоловали су свим потерама, док у јесен 1915. године нису јаке аустријско-немачке јединице успеле да их поново заробе. У аустријским заробљеничким логорима били су подношљиви услови јер они, за разлику од Мађара, нису ишли на физичко уништење заробљеника. Почетком 1916. године, дозволили су заробљеницима који су били са села да раде на сеоским имањима, с тим што су ноћи проводили у провизорним затворима у селима у којима су радили. Мој отац је био те среће да је у Купиновцу крај Бјеловара, у Хрватској, додељен на рад у домаћинство Симе Доклића, Србина чији је син као аустријски војник био у руском заробљеништву. У том домаћинству је несебично радио, те су се домаћини лепо односили

према њему. Ту је упознао Србина Ђорђа Живковића из Кусатка, такође заробљеника.

Када су крајем 1918. године ослобођени заробљеници, морао је да се врати у Русију. Био је тада лепо подгојен и европски обучен, те када га је отац видео одмах је казао: "Будало, где си дошао?! Ако ноћас не погинеш од белих, сутра ће те убити црвени, бежи куд знаш!" Храбре срећа прати, те је мој отац успео да се убаци у транспорт аустроугарских заробљеника који су се по окончању рата враћали из заробљеничких логора у Русији својим кућама. Сада је он био син оног Симе Докића из Купиновца и тако се почетком 1919. године обрео у Краљевини СХС.

Радио је као помоћник трговца у Кусатку, Смедеревској Паланци и Ковачевцу код Младеновца. У Смедеревској Паланци се оженио, први пут 1923. године, где му се 1924. родила кћерка Рада, али је био зле среће јер је ово дете у четвртој години, почетком 1928. године, умрло од тада неизлечиве дифтерије, а 17. марта исте године умрла му је на порођају и супруга Јованка, када се родио мој брат Владимир, који је умро 2010. године.

Од јесени 1928. године, мој отац је живео у Аранђеловцу као ситан трговац који је имао обавезу да за дете, које је сместио у Материнско удружење у Београду, месечно плаћа 1000 динара. У хладној соби без пода, провео је најхладнију зиму у нашем подручју 1928/29. године без огрева, по цичи зими, када су се ледили и Сава и Дунав. У таквим условима мој отац је морао да обезбеди 1000 динара месечно за смештај сина у наводно "добротворном удружењу" одакле су му стално слали претње да ће дете бити предато на усвајање ако заостане са плаћањем.

Захваљујући великој срећи која га је увек пратила у животу, све је некако успевао, да би 1930. године, када је сасвим стао на ноге у својој 37. години, закључио други брак с мојом мајком, а у том браку имао је само мене.

Великом вештином и радом уз филозофију "где народ плјује, ту река тече", а трговачки то је значило ниске цене, велики промет, успевао је да развија посао и напредује. Ниске цене је одржавао

малом маржом, па је тако створио средства којима је 1940. године саграђио кућу у којој је убрзо дочекао Други светски рат, а затим и тешке болести и ослобођење, у коме је он стварно ослобођен свог капитала, дочекавши да дођу они од којих је својевремено побегао из Русије.

Радио је као трговац до 73. године када је коначно 1966. године отишао у пензију са више од шездесет година рада, ратовања и ропства.

За живота је стигао да оде у Русију и да се још једном разочара, али и потврди своје уверење да је, и поред свих непријатности, Србија његова права домовина. Умро је половином 1990. године у 98. години и почива на Рисовачи.

Као храбар војник имао је Георгијевски крст трећег реда, а овде у Аранђеловцу је био дуго година члан савета родитеља гимназије до краја мог школовања 1951. године. Исто тако, био је и осуђиван због недозвољене трговине на шест месеци принудног рада у руднику у Мисачи и на конфискацију трговинске радње која је, истину говорећи, била потпуно празна.

Ја нисам тражио његову рехабилитацију јер никада не постоји траг о његовој осуђиваности. Тако је завршио последњи руски избеглица у Аранђеловцу.

Због чега сам све ово написао? Свакако, у првом реду зато што руске избеглице заслужују својим поштеним животом да у овој средини остане неки траг о њиховом постојању у Аранђеловцу, затим да се у име свих њихових потомака и своје лично име захвалим што их је ова средина прихватила у границама својих могућности, као и због тога што су се међусобно и Срби и Руси увек поздрављалиса "здраво, братушко".

Драган Кочмарук

Спортски и културно-забавни живот старог Аранђеловца

Начин на који се некада схватао значај спортског и културно-забавног живота у граду, оставио је неизбрисив траг у спознаји јемотивне и конативне (вољне) интеграције у нове садржаје као механизме за успешнији развој друштвене заједнице. Интересовање за бављење одређеним друштвеним активностима било је усмерено просвећивању и борби против предрасуда, засновано на хуманистичком и породичном васпитању од најранијих дана. Варош у непрекидном економском успону захтевала је, такође, успон у образовном, културно-забавном, спортском, духовном и сваком другом смислу.

Аранђеловац почетком тридесетих година двадесетог века броји око 2.500 становника, али и основане четири значајне спортске организације и једно културно-уметничко друштво. Од спортских друштава и клубова у граду су основани: Фудбалски клуб "Обилић" (1922. године), Гимнастичко друштво "Соко" (1923), Шах клуб (1931), Планинарско друштво (1933), Културно-уметничко друштво „Абрашевић“ (1920) и Ловачко друштво (1998). То је значило да се у просеку сваки петнаesti становник Аранђеловца бавио неком врстом спортске делатности или неким другим друштвено корисним радом.

По завршетку Другог светског рата, сем постојећих организација, кренуло се у формирање и осталих нових занимања као базе за подстрек осталим грађанима и омладини да нађу себе у неким од тих организација. Целокупна спортска јавност тадашње државе прво је организована преко Фискултурног одбора, затим савеза - ФИСА, а онда Савеза спорtova. Од 1961. прераста у Савез организација за физичку културу - СОФК-а. Сада носи назив Спортски савез општине Аранђеловац (1991) и броји преко 3000 спортиста сврстаних у 50 спортских организација и шест гранских савеза. Од спорtova с лоптом: фудбалских - 20, рукометна - 3, одбојкашка - 2 и кошаркашка - 2 клуба. Остале организације сачињавају: удружење спортских риболоваца, планинарско

друштво, клуб стонотенисера, бициклистички клуб, З ауто-мото клуба, клуб боди-билдинга, боксерски клуб, ловачко удружење, З карате клуба, клуб спортских голубара, такође атлетски клуб, клуб стрељаштва и шах клуб,¹ а од недавно и З коњичка клуба.

Млади су настојали да своје слободно време удруже и преточе у стваралачке резултате, као препарацију (припрему) за стицање нових, виших и разноврснијих знања. Тако насташе ова времепловна освртања, која имају за циљ да наше грађане подсете на једно давно заборављено време, у коме се поштовала она народна изрека - *Слога кућу гради а неслога разграђује!*

Аца Милинковић

Љубомир Пойовић (Баћа Пој), легенда аранђеловачког мото-сборишта на "хонди" (старши број 11), 1973.

---

¹ Аца Милинковић, "75 год. организованог планинарења у Аранђеловцу", стр.12.

Културно-уметничко друштво "Абрашевић" Аранђеловац

Прво оснивање овог познатог друштва, према непотпуним подацима, било је 1920. године. Назив носи по песнику-револуционару Кости Абрашевићу (1879-1898). Нема децидираних података који су били први оснивачи, али се зато у монографији друштва (1920-2010) исцрпно наводе каснији чланови и носиоци друштвених функција.

У свом дугогодишњем раду друштво је имало успона и падова али се увек изнова уздизало и остваривало све успешније резултате. "Абрашевић" је према истом извору информација имао драмску и хорску секцију, а касније и музичку. Плејада младих глумаца аматера нашла је овде шансу да широком аудиторијуму прикаже своје уметничке квалитете и ван граница тадашње Југославије.

Фолклорна секција ни по чему није заостајала, напротив, немогуће је објаснити са колико заноса су млади изводили разне кореографије сплета игара свих народа и народности своје земље. Куриозитет друштва свакако је била музичка секција. Њихова свирка се опонашала и ван друштва у боемским круговима, па чак и данас се радо слуша.

Друштво је након рата поново ревитализовано 1946. године и од тада дало је немерљив допринос свеукупном културолошком развоју Аранђеловца.

На седници скупштине од 12.10.2005. године донета је одлука да се КУД „Абрашевић“ фузионише са КУД-ом „Стари град“.

Бициклистички клуб "Вид Рочић" Аранђеловац

Овај клуб је окупљао младе, здраве, издржљиве и упорне момке, жељне авантура и спортске славе. Група ентузијаста: Милета Величковић, Милан Милићевић Пуле и Милош - Миша Манојловић основали су овај клуб 1955. године под називом "Вид Рочић". Прва просторија клуба служила је и као радионица за поправку бицикала и спремиште резервних делова. Налазила се у кући Живомира Ђорђевића у садашњој улици Кнеза Милоша број 112. У тако дугој традицији клуб је постигао изузетне такмичарске резултате на домаћој и међународној сцени, проносећи име Аранђеловца широм света.

Прва категорија такмичара су полетарци до 12 година старости, затим млађи кадети до 14 година, кадети до 16 година, јуниори до 18 година и категорија елите преко 18 година.

Прве победе 1956. године однели су Милета Величковић, Мирољуб Урошевић и Милоје Минић на такмичењу у Шапцу. Најбоље пласирани возач репрезентативац Југославије на трци "Око Туниса" 1958. године био је возач овог клуба Марко Величковић. Кроз клуб је прошло много талентованих омладинаца који су иза себе оставили изузетне резултате и остали понос града.

Радио клуб „Аранђеловац“

Четвртог октобра 1959. године одржана је оснивачка скупштина радио-клуба "Аранђеловац" као прва организација Народне технике у нашем граду. У присуству власти, привреде и школа, скупштину је отворио Радомир - Дола Јелић, познат као оснивач више друштава у Аранђеловцу. За председника изабран је Михаило Крстић, а за секретара Раде Старчевић. Посебна пажња посвећена је развоју аматеризма пре рата, а нарочито у новој Југославији.

Представници просвете су изразили мишљење да ће клуб добро доћи и самим школама баш у вези политехнизације наставе. Само ова чињеница довољно говори о значају оснивања радио-клуба, као шансе да млади нађу себе у неким од техничких занимања.

Исте године одржан је течај из радиотелеграфије у локалу зграде Мире Јаблана, улица Кнеза Милоша бр. 20. Предавачи су били Бора Милетић и Срећко Кубуровић. И ја сам један од многобројних полазника течаја, касније регрутован у јединицу везе при југословенском ратном ваздухопловству.

Радило се на терену Букуље и околине и одржавале радио везе са целим светом. Клуб и даље активно ради у сутерену старе општине.

Аеро клуб „Лида“ Аранђеловац

За овај клуб нема поузданих података о датуму оснивања. Према сећању неких чланова клуба то је могло бити око 1970. године. Посебно техничко занимање из области аеронаутике, моделарства и падобранства привукло је велики број младих Аранђеловчана. Одржавана су такмичења у пуштању једрилица (клупске производње), A1 и A2, пуштању змајева и балона са отвореним пламеном. Успешно се радило и такмичило, освајане су многе победе на пуштању ракетоплана на регионалним и републичким такмичењима. Занимљиво је нагласити да је већина младих чланова клуба касније завршавала разне факултете на Београдском универзитету.

За председника клуба изабран је Буца Гавrilović. Од чланова клуба знамо за Љубомира Белића, Микицу Недељковића, Бошка Плећевића, Чапуру из Бање и остале већ заборављене чланове. Клуб је имао учеснике у падобранским скоковима, Чеду Благојевића из Винче и Синишу Вићентијевића Плутона.

Нажалост, Чеда је при првом скоку трагично настрадао због чега је, вероватно, клуб и престао с радом 1975. године.

Фото-аматерско друштво „Мира“ - Аранђеловац

Клуб је основао, око 1958. године, Дола Јелић уз помоћ Милосава Таковца, Н. Божића, Слободана Нешића и осталих љубитеља лепе фотографије. Обучавала се техника снимања портрета, занимљивих предмета, пејзажа у парку Буковичке бање, на Букуљи, у Горњој Трешњевици, по висовима Корушца и другим местима. Један од многобројних полазника курса је Радован Ранковић Мића, уписан под редним бројем 41 и дипломом издатом 16.07.1959. године. Избор фото апарату у то време био је разноврстан. Углавном се радило са јефтинијим апаратима руске производње: "сменом" 6, 7 и 8, а имућнији су имали "зоркин", "зенит" или остале скупље апарате. Могао се видети "алтекс" и "кодак" с мехом на увлачење, понеки поларид, а било је и оних најстаријих апарату с плочама. Чланови клуба су мањом имали своје кућне лабораторије у којима су развијали филмове, сами на својим копир апаратима израђивали фотографије, сушили на "хогланц" апаратима или стаклу посутим талком. Вршено је и ручно ретуширање фотографије тушевима у боји. Снимало се са две врсте филмова од 6 x 9 и 24 x 36 mm.

Александар - Аца Милинковић

Зачетници одбојкашке игре у Аранђеловцу

Током лета 1960. године, Аранђеловац је био град домаћин манифестације спортских игара у којима су учесници били спортисти градова чија је локацијска припаданост по записима Рашка област, а по тефтерима Санџак. Аранђеловчани су се припремали у дисциплинама за које су били потпуни аматери, али током такмичења и после тога, порастао је мотив за развојем у тзв. малим спортивима. Неко је током припрема на фотографији овековечио групу одбојкаша нашег града, за које можемо рећи да су дали озбиљан замајац развоју одбојке.

Љуба Пойовић, Аца Подгорац, Мирко Радукановић,
Крста Бошковић, Драгомир Станковић Џими,
Предраг Ковијанић, Бобан Анић и Рајко Кашанић
(с лева на десно)

Већ крајем марта 1962. године основан је општински одбојкашки одбор, с намером да се организује општинско првенство, а наставник фискултуре Милан Милисављевић изабран је за председника одбора. Општинско првенство је освојила екипа ФЕП-а (Фабрика "Електропорцелан"), чиме је стекла право учешћа на финалном такмичењу за првенство среза Крагујевац, где су јој ривали биле екипе Будућност из Ресника и Партизани из Баточине. Резултати међусобних дуела су:

Будућност - Партизан 3:2

Будућност - ФЕП 0:3

ФЕП - Партизан 3:2

На тај начин ФЕП постаје првак среза Крагујевац и стиче право да се такмичи у среској одбојкашкој лиги. У кратком временском периоду, уз прилично тешке организационе проблеме, председник клуба Ђорђе Живановић и играчи Александар Подгорац, Мирко Радукановић, Крсто Бошковић, Слободан Анић, Радован Катанић, Љубомир Поповић, Драгомир Станковић, Јовица Јовић, Предраг Ковијанић и други, крећу у нове победе:

ФЕП-Левач (Рековац) 3:2
ФЕП-Змај (Крагујевац) 3:0
ФЕП-Студент (Крагујевац) 3:0
ФЕП-Партизан (Баточина) 3:1
ФЕП-Каблови (Светозарево) 3:1,
и уз један пораз:
ФЕП-21. октобар (Крагујевац) 2:3,

освајајући прво место у јесењој сезони 1962. године.

Око некадашњег тениског терена у парку Буковичке бање, одбојкаши су успели својим квалитетним играма да привуку велики број навијача, да уђу у српску, а затим и у другу одбојкашку лигу, на опште задовољство искрених љубитеља спорта у Аранђеловцу.

Душан Теофановић

IN MEMORIAM

**Боривоје - Бора Тодоровић
(1930-2014)**

Глумац, легенда, мајстор, шармер, од кога су се у његовом матичном позоришту "Атеље 212" оправдили његове колеге.

Тома Курузовић (из Борине класе, 1949-1953) истакао је да му се још тад у очима видело да је добронамеран човек, један од ретких, који у себи има више позитивних него негативних особина. Био је велики уметник, емотивног стања, карактера својих ликова. Његова природност и глума деловала је као истински живот. Био је међу ретким духовитим глумцима, али је остварио и карактерне улоге, а многи његови ликови остају као споменици живота.

Представник удружења драмских уметника Војислав Брајовић је рекао: "Бора Тодоровић је био непоновљив, неодольив, незаменљив. Ми смо као клинци од њега учили како се живи, шта је у моди, како се са мером пије, како се удвара, а наравно и умеће неглумљене глуме. Доста смо од њега покрали, али то са глумом - не. Просто је непоновљив, то се није могло имитирати".

И други су говорили, али морам рећи да сам га лично познавао и имао прилике да осетим велико задовољство слушајући

га. Када си у друштву с таквом величином, а тако непосредном и скромном личношћу, схватиш да плени својим шармом и талентом.

Аранђеловчани могу са поносом рећи да је Бора Тодоровић живео у нашем граду са својом сестром Миром Ступицом. Удружење "Баштина и будућност-Аранђеловац 1859" је поставило плочу обележје на кућу у којој је породица Тодоровић становала. Почивши је за живота посетио наш град и подсетио се своје младости, фотографисао обележје на кући у којој је живео и са великим задовољством о томе причао. Испричао је и анегдоту из младости, како се сећа када је на мосту у доњем делу града провукао главу кроз отвор на огради моста, а није могао да је извуче. У помоћ су му притекле комшије и другари и успели да га ослободе.

Нека му је вечна слава и хвала!

Драган Плећевић

